

Twee koffers vol

Bibliografische gegevens

Auteur: Carl Friedman

Jaar van uitgave: 1993

Plaats van uitgave: Groningen

Uitgever: Wolters-Noordhoff

Samenvatting

De hoofdpersoon en tevens de ik-figuur in het boek, Chaja, denkt in dit verhaal terug aan haar studententijd in de jaren zestig. Ze is dan een jaar of twintig en studeert filosofie in Antwerpen. Ze woont op een armelijke etage. Om die te kunnen betalen werkt ze 's morgens bij een bloemisterij, waar ze rouwkransen maakt, en 's middags bij een restaurant. Daar moet ze afwassen. Dat bevalt haar echter niet en via een advertentie komt ze terecht bij de Joodse familie Kalman, als oppasmeisje. Ze moet dan op Avrom en Dov, op de vijf maanden oude tweelingzusjes Tzivja en Esja en op Simcha, een vierjarig jongetje, passen.

Simcha is een heel ernstig en lief jochie dat nog niet zindelijk is. Hij wordt door zijn broertjes gepest omdat hij anders is dan zij. Zijn vader doet daar vaak even hard aan mee. Chaja geeft echter het meeste om hem, juist omdat hij zo anders is dan zijn broertjes. Ze gaat altijd met hem en zijn twee babyzusjes wandelen. Ze gaan dan naar de eendenvijver, waar Simcha telkens helemaal verandert. Daar praat hij opeens honderduit, terwijl hij normaal heel stil is. De eendjes zijn voor hem iets machtigs. Het liefst zou hij ook een eendje zijn; met grote regelmaat zegt hij dan ook "kwak-kwak".

De relatie tussen Chaja en haar ouders is heel anders dan in de meeste families. Met haar moeder kan ze niet goed praten omdat haar moeder de oorlogsherinneringen weg wil stoppen. Ze praat er niet graag over, daarom richt ze zich op de oppervlakkige dingen in het leven zoals haar eigengebakken cake en dergelijke. Haar vader is juist op zoek naar het verleden. In de oorlog heeft hij twee koffers met persoonlijke bezittingen begraven. Nu is hij al een tijd op zoek naar die jeugdherinneringen. Hij zoekt de koffers overal, terwijl hij ze hoogstwaarschijnlijk niet meer terug kan vinden. Dat wil hij echter niet inzien. Chaja heeft daar veel bewondering voor: ze ziet het als een heldhaftige daad. Haar moeder denkt daar heel anders over. Zij vindt het maar onzinnig waar haar man mee bezig is. Ze denkt dat hij gek aan het worden is.

Chaja werkt met veel plezier bij de familie Kalman, alleen ze kan hun streng orthodoxe manier van leven niet zo goed begrijpen. Zelf is ze ook Joods, maar niet orthodox. De familie Kalman accepteert alles van iedereen en er is nooit enige opstand, zelf niet wanneer er iets gebeurt waar ze het eigenlijk niet mee eens zijn. Mevrouw Kalman leeft volgens de eeuwenoude tradities. Er is weinig contact tussen mevrouw Kalman en Chaja. Voor mevrouw Kalman is het nu eenmaal heel belangrijk om de orthodox-joodse regels na te leven. Meneer Kalman ziet haar al helemaal niet staan. In zijn ogen is Chaja een ongehoorzaam wezen dat met haar onorthodoxe kleding en levenswijze niets waard is. Hoewel Chaja haar werk goed doet, gaapt er duidelijk een diepe kloof tussen haar en meneer en mevrouw Kalman.

De conciërge in de flat bij de familie Kalman is een jodenhater. Hij moppert altijd op de kinderen van de familie Kalman en op Chaja. Chaja accepteert dat echter niet en wanneer hij haar uitscheldt gaat ze er altijd vol tegenin.

Ondertussen is Chaja vaak bezig met de Bijbel en het proberen te begrijpen van God. Ze is op zoek naar antwoorden op haar levensvragen. Ze leest boeken van wetenschappers en ze praat met meneer Apfelschnitt, een vriend van haar vader, maar ze komt er niet uit. Ze snapt steeds minder van God en heeft heel veel twijfels over Zijn bestaan. Ze vraagt zich telkens af hoe het

mogelijk is dat er een God is, met al die vreselijke gebeurtenissen en al die haat op aarde. Hij zou dat toch moeten voorkomen. Dit heeft natuurlijk een parallel met haar ouders, die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt en daar allebei op een heel andere manier mee omgaan. Antwoorden op haar levensvragen vindt Chaja niet.

Op een middag besluit ze om naar de Schelde te gaan en daar schrijft ze een “brief” aan Einstein. Daarin zegt ze hem dat ze niets van de wetenschap begrijpt en zeker niet van het bestaan van God. Ze spreekt haar verbazing uit over alle wetenschappers die niet meer weten dan zij. Maar een antwoord krijgt ze nog altijd niet. Verder komt ze ook nog met Sophie in een discussie, een medestudente. Sophie praat over Joden alsof ze niets waard zijn en dat betekent het einde van hun contact.

De relatie tussen Simcha en Chaja wordt ondertussen steeds beter. Evenals de verstandhouding tussen mevrouw Kalman en Chaja. Mevrouw Kalman ziet dat het goed gaat met Simcha en dat is toch een beetje haar zorgenkind. Ze is blij dat Chaja hiervoor gezorgd heeft. Hier staat tegenover dat meneer Kalman het allemaal maar niets vindt.

Wanneer Chaja weer met de kinderen naar de eendenvijver is geweest, wil de conciërge in een woede-uitbarsting het handje van Simcha tussen de liftdeur stoppen. Chaja wordt woedend en wil Simcha instinctief beschermen, zodat ze de conciërge wegtrekt en daarbij zijn jas scheurt. Daar wordt de conciërge op zijn beurt zo boos om, dat hij de deur van de flat blokkeert en eist dat ze hem geld geeft voor de jas die ze kapot gemaakt heeft. Dat doet Chaja natuurlijk niet. Ze laat ook niet op haar kop zitten en ze maakt via raam en regenpijp dat ze wegkomt. Van mevrouw Kalman mag ze echter een week niet meer komen. Volgens haar kunnen ze dan allebei even afkoelen. Chaja zit dagenlang thuis en verveelt zich erg, ze mist Simcha.

Op aanraden van meneer Apfelschnitt gaat ze weer op bezoek bij haar ouders. Juist op dat moment wordt haar vader thuisgebracht door de politie. Hij was aan het graven op particuliere grond en dat is natuurlijk verboden. Zijn koffers heeft hij nog steeds niet gevonden en hij moet de politieagenten beloven dat hij niet opnieuw gaat graven. Op dat moment is het voor hem net alsof de rest van zijn leven zich nutteloos voor hem uitstrekt: hij heeft geen doel meer om achterna te jagen.

Wanneer Chaja weer naar Simcha mag en ze zichzelf helemaal heeft opgetut, komt meneer Apfelschnitt bij haar langs om haar vertellen dat Simcha overleden is. Hij is verdrongen in de eendenvijver. Chaja is geschokt en gaat naar de familie Kalman om hen te condoleren. Dat wordt niet op prijs gesteld. Meneer Kalman geeft haar de schuld van het overlijden van zijn zoon en sommeert haar te vertrekken. Mevrouw Kalman gaat echter tegen haar man in door bij Chaja een rituele inscheuring in haar jasje te maken, een teken van rouw. Ook zegent zij Chaja.

Chaja vraagt zich af of ze werkelijk schuldig is aan de dood van de kleine Simcha. Ze beseft dat haar enige schuld zou kunnen zijn dat ze van hem gehouden heeft. Chaja is maandenlang verdrietig. Ze weet nu helemaal niet meer waar het leven, de Bijbel en God op slaan en besluit daarom te stoppen met haar studie filosofie. Antwoorden zal ze immers toch niet vinden. Ze gaat verder met Natuurkunde, waar haar vader erg blij mee is. Hij besluit voortaan de huur van haar kamer te betalen.

Titel, ondertitel en motto

De titel *twee koffers vol* verwijst naar de koffers van Chaja's vader. Hij is op zoek naar twee koffers die hij in de oorlog begraven heeft. De koffers hebben een grote emotionele waarde voor hem. Op die manier probeert hij de oorlogsherinneringen te verwerken.

Daarnaast gaat het boek over de nasleep van de Tweede Wereldoorlog en hoe Joodse families verder leefden. Twee koffers vol kan daarom ook slaan op de bagage die iedereen die de oorlog zelf heeft meegemaakt of wie een nakomeling was, moet meedragen in het leven. Het was voor de Joden niet afgelopen bij de bevrijding, dit boek laat dat zien. Daarnaast bleven of blijven herinneringen een groot deel van het leven innemen, zoals het dat doet bij het leven van de vader van Chaja.

Het boek bevat geen **ondertitel** en geen **motto**.

Thema, motieven en idee

Het **thema** nasleep van de tweede wereldoorlog

De motieven van het boek zijn:

jodendom, Chaja filosofeert samen met meneer Apfelschnitt over de betekenis van het jodendom, en de gebruiken van het jodendom.

Chassidisme, de familie Kalman is heel erg orthodox en de verschillen in gebruiken tussen de Chassidische familie Kalman en de joodse Chaja worden steeds duidelijker naarmate het verhaal vordert.

De idee gaat vooral over de nasleep en verwerking van de tweede Wereldoorlog. Iedereen heeft een eigen manier om de tragische tijd van de oorlog te verwerken. De moeder van Chaja wil de gebeurtenissen het liefst zo ver mogelijk wegstoppen terwijl Chaja haar vader juist op zoek is naar de herinneringen van die tijd. De familie Kalman houdt zich aan strakke orthodoxe regels om zo een mate van rust te creëren.

Opbouw

Het boek is verdeeld over hoofdstukken, maar deze hebben geen naam of nummer. Een hoofdstuk is ongeveer 6 à 7 pagina's lang.

Personages

Chaja is de hoofdpersoon in het verhaal. Ze is twintig jaar. Ze studeert filosofie in Antwerpen, waar ze op een kleine kamer woont. Ze werkt bij een bloemist en past op de kinderen van de familie Kalman, een streng orthodox Joodse familie. Haar ouders hebben de oorlog meegemaakt en kunnen daar allebei niet goed mee omgaan. Chaja is een oorlogsslachtoffer van de tweede generatie: ze heeft de oorlog niet zelf meegemaakt, maar door het gedrag van haar ouders krijgt ze wel de gevolgen ervan over zich heen.

Wat haar ook erg bezighoudt is het geloof. Ze is van Joodse afkomst, alleen leeft ze niet zoals dat van een strenge Joodse verwacht wordt. Ze vraagt zich ook vaak af of ze wel echt Joods is. Ze filosofeert veel en is constant bezig met het bedenken van redenen van het leven. Chaja houdt veel van haar oppaskindje Simcha. Met zijn ouders heeft ze een minder goede relatie, aangezien zij Chassidisch zijn en Chaja zelf maar een beetje aanmoddert met het Jodendom.

Simcha Kalman is een klein jongetje van drie jaar. Hij is heel slim en serieus, maar wordt totaal niet gewaardeerd door zijn vader en zijn oudere broertjes. Simcha is nog niet zindelijk, totdat Chaja hem geruststelt dat het helemaal niet erg is als hij in zijn broek plast. Dan is het direct over. Hij vindt het erg leuk als Chaja hem meeneemt naar de vijver, want hij is dol op eendjes. Hij praat ook geregeld een soort eendentaal. Aan het einde van het verhaal sterft Simcha een tragische dood: hij verdrinkt in de vijver waar hij juist zo graag kwam.

Meneer Apfelschnitt is een hele rustige Joodse man die veel van de bijbel weet. Hij helpt Chaja met haar zoektocht naar haar geloof en beantwoordt al haar vragen. Ze praten vaak over het Jodendom. Meneer Apfelschnitt is ook degene die Chaja komt vertellen dat Simcha gestorven is.

Mevrouw Kalman is de "werkgever" van Chaja. Chaja past op haar kinderen. Ze is een streng orthodox opgevoede vrouw en houdt daarom erg vast aan oude tradities. Ze leert Chaja onbewust dingen over haar geloof. In het begin vindt ze Chaja maar niks, omdat Chaja niet orthodox Joods is en telkens haar eigen ding doet. In de loop der tijd wordt ze toch heel tevreden over haar, als ze ziet dat het beter gaat met Simcha. De conciërge van haar flat is nogal tegen de familie, maar daar trekt mevrouw Kalman zich niks van aan. Het kan haar niet zoveel schelen wat anderen van haar vinden.

Meneer Kalman vindt Chaja maar een mislukt wezen: hij vindt haar te onorthodox en geeft haar bovendien de schuld van de dood van zijn zoon. Ze praten dan ook bijna nooit met elkaar. Meneer Kalman is een strenge man, die het leven erg serieus neemt. Er kan nooit een grapje of een lachje vanaf en vooral tegen Simcha is hij erg onvriendelijk. Hij beschuldigt Chaja ervan dat zij de dood van Simcha veroorzaakt heeft.

Chaja's ouders willen niet over de oorlog praten. Ze hebben allebei een eigen manier om met de herinneringen om te gaan. Haar vader is obsessief bezig met zijn zoektocht naar de twee koffers uit de oorlog. Haar moeder sluit zich juist af voor haar herinneringen en praat alleen maar over onbelangrijke zaken zoals kennissen en appelcake. De relatie tussen Chaja en haar ouders is niet zo denderend: Chaja gaat liever bij meneer Apfelschnitt langs dan bij haar ouders. Dat kwetst haar moeder. Wanneer Chaja stopt met haar studie filosofie en aan natuurkunde begint, gaat het iets beter, aangezien haar vader daar erg blij mee is

Perspectief

het verhaal wordt verteld door de ik persoon, Chaja. Het verhaal is één grote flashback, een herinnering die Chaja later aan de lezer verteld. Het verhaal wordt dus in de verleden tijd verteld. De herinnering wordt ook niet chronologisch verteld; de schrijfster springt soms van de hak op de tak. Het ene moment is Chaja nog bij Simcha, maar het volgende moment denkt ze terug aan een gesprek dat ze eerder met Sophie heeft gehad. Toch is dat niet verwarrend: aan het eind van het verhaal heb je een volledig beeld van wat er gebeurd is.

Historische tijd, tijdsduur en verteltijd

Het speelt zich af na de tweede Wereldoorlog rond 1950-60. De jaren '60 zijn de tijden van veranderingen, vooral in Chaja's generatie. Dat komt ook duidelijk terug in het boek. Je ziet dat Chaja haar eigen gang gaat en haar eigen beslissingen neemt. Ze draagt broeken, woont alleen op een kamertje en kan doen en laten wat ze wil. Dat was pakweg vijftien jaar eerder nog onmogelijk voor vrouwen.

De tijdsduur is een paar maanden.

De verteltijd ongeveer 5 uur.

Plaats en ruimte

De **plaats** is Antwerpen, een stad waar veel Joden zich na de oorlog gevestigd hebben. Toch is er nog veel jodenhaat, wat een belangrijk onderwerp in het boek is.

De **ruimtes** zijn Chaja's appartement, het appartement van de familie Kalman, het park, het huis van meneer Apfelschnitt en het huis van de ouders van Chaja.

Genre

Psychologische roman

Literaire stroming

Ik denk dat dit verhaal het beste past binnen het postmodernisme. Vooral omdat Chaja doet wat ze zelf wil waaronder broeken dragen. Ze laat niet iets omdat ze een vrouw is. Dit past goed binnen de tijd omdat er een feministische golf kwam.

Mening

Ik in eerste instantie vond ik het boek niet leuk. Ik vond het voornamelijk lastig lezen omdat ik de onderliggende boodschap niet echt begreep. Maar na een aantal interpretaties van andere mensen over het boek te lezen snap ik nu beter de bedoeling van het boek.